

досліджуваних із зростанням вміння оновлювати та використовувати власні ресурси, відповідальності, віри в добро та справедливість, відкритості до людей та бажання підтримувати їх, збільшується здатність до чіткого визначення плану дій, розділ на його на підпункти, які допомагають швидше досягти бажаного результату у майбутній стресовій ситуації. Чим вищою у цій групі стає здатність застосовувати набуті знання, життєвий досвід у різних сферах життєдіяльності, тим меншою буде схильність до очікування та оцінки можливих стресорів, аналізу проблем, прогнозування ймовірного результату, створення чіткого плану та нейтралізація негативних наслідків до їх настання.

Проведене дослідження не вичерпує змісту означеної проблеми. Перспективним слід вважати вивчення більш широкого кола детермінант психологічної ресурсності правоохоронців, що дозволить вдосконалити уявлення про специфіку функціонування даного феномену та визначити шляхи її оптимізації в контексті професійної діяльності поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Носенко Д. В. Особистісні чинники психологічного феномену самоінвалідації як форми проактивної копінг-поведінки: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2015. 135 с.
2. Родіна Н. В. Психологія копінг-поведінки: системне моделювання: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01. Київ, 2013. 496 с.
3. Старченкова Е. С. Концепция проактивного совладающего поведения. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 12. Социология*. 2009. Вып. 2, ч. 1. С. 198–205.
4. Щелина С. О. Психологические механизмы и условия развития совладающего поведения в юношеском возрасте (на материале изучения студентов-психологов разных форм обучения): дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. М., 2016. 178 с.

Одержано 16.02.2017

Представлены результаты исследования взаимосвязей проактивных копингов с компонентами психологической ресурсности у полицейских с разным ее уровнем.

Ключевые слова: полицейские, проактивный копинг, психологическая ресурсность.

УДК 159.9

Інга Сергіївна ЛЕЖУХ,

курсант 4 курсу факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9949-5626>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Проаналізовані копінг-стратегії майбутніх правоохоронців з високим та середнім рівнем стресостійкості. Показано, що майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості опановують складними життєвими ситуаціями за допомогою асертивних дій, вступу до соціального контакту.

Ключові слова: копінг-стратегії, правоохоронці, асертивні дії, стресостійкість.

«Копінг» – це індивідуальний спосіб взаємодії з ситуацією відповідно до її власної логіки, цінності, ваги в житті людини та її психологічних можливостей [1]. Поняття «копінг-поведінка» використовувалося в психології стресу й було визначено як сума когнітивних, емоційних та поведінкових зусиль, що витрачаються індивідом для ослаблення впливу стресу. В подальшому, поняття «копінг» охопив більш широкий спектр людської активності – від несвідомих психологічних захистів до цілеспрямованого подолання кризових ситуацій.

С. Карвер було запропоновано розширену класифікацію копінг-стратегій [2]. Найбільш адаптивними копінг-стратегіями є спрямовані безпосередньо на вирішення проблемної ситуації: активний копінг – активні дії щодо усунення джерела стресу; планування – планування власних дій відносно проблемної ситуації; пошук активної суспільної підтримки –

пошук допомоги, поради у свого соціально оточення; позитивне тлумачення і зростання – оцінка ситуації з позитивних сторін, ставлення до неї як до епізоду життєвого досвіду; ухвалення – визнання реальності ситуації.

Професійна діяльність працівників правоохоронних органів часто відбувається в напружених, конфліктних ситуаціях. Доцільним є вивчення особливостей копінг-поведінки майбутніх правоохоронців.

Для визначення стратегій і моделей копінг-поведінки майбутніх правоохоронців з різним рівнем стресостійкості використовувався опитувальник С. Хобфолла (адаптований В. Чікер).

Вибірку дослідження склали 46 курсантів другого курсу Харківського національного університету внутрішніх справ, які були поділені за допомогою відповідної психодіагностичної методики на дві групи: 1 – з високим рівнем стресостійкості, 2 – з середнім рівнем стресостійкості.

Майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості опановують складними життєвими ситуаціями за допомогою асертивних дій, вступу до соціального контакту – перше рангове місце; пошуку соціальної підтримки – друге рангове місце та обережних дій – третє рангове місце.

Майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості у складних життєвих ситуаціях демонструють поведінку, що поєднує внутрішню силу і ввічливість до оточуючих, вміння вирішувати проблемні, важкі ситуації спільно з іншими людьми. Також, вони прагнуть до спільної діяльності для досягнення співпадаючих цілей і уникнення ризику невдачі за рахунок тривалого аналізу варіантів рішення і можливих наслідків, схильні до перестраховки. Загалом, у складних ситуаціях майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості використовують активну, просоціальну та пасивну стратегії копінг-поведінки (див. табл. 1).

Таблиця 1

Копінг-стратегії майбутніх правоохоронців з різним рівнем стресостійкості

Стратегії опанування	1 група, $x_{cp} \pm \sigma$	рангове місце	2 група, $x_{cp} \pm \sigma$	рангове місце	t	p
Асертивні дії	23,07 $\pm$ 3,43	1	19,83 $\pm$ 4,16	5	2,87	0,05
Вступ до соціального контакту	23,07 $\pm$ 4,34	1	21,11 $\pm$ 4,39	3	1,49	-
Пошук соціальної підтримки	21,82 $\pm$ 4,08	2	23,78 $\pm$ 4,56	1	1,52	-
Обережні дії	20,25 $\pm$ 3,10	3	23,00 $\pm$ 3,51	2	2,79	0,05
Імпульсивні дії	13,89 $\pm$ 3,05	6	14,39 $\pm$ 4,79	8	1,23	-
Уникання	12,86 $\pm$ 2,62	7	14,94 $\pm$ 3,42	7	2,34	0,05
Маніпулятивні дії	16,86 $\pm$ 2,58	4	19,89 $\pm$ 2,40	4	4,00	0,001
Асоціальні дії	5,79 $\pm$ 3,08	8	7,06 $\pm$ 2,09	9	1,78	-
Агресивні дії	14,18 $\pm$ 2,89	5	16,56 $\pm$ 3,82	6	2,40	0,05

Майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості опановують складними життєвими ситуаціями за допомогою пошуку соціальної підтримки – перше рангове місце; обережних дій – друге рангове місце та вступу до соціального контакту – третє рангове місце. Іншими словами, вони проявляють вміння вирішувати проблемні, важкі ситуації спільно з іншими, здатні до співпраці або компромісу, шукають підтримку з боку оточуючих (сім'ї, друзів, колег), схильні до перестраховки, тривалого аналізу варіантів рішення і можливих наслідків, що вказує на перевагу використання просоціальних та пасивних копінг-стратегій.

Майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості статистично значимо ($p \leq 0,05$) інтенсивніше використовують таку активну копінг-стратегію як асертивні дії,

порівняно з майбутніми правоохоронцями з середнім рівнем стресостійкості, що характеризує їх як наполегливих, активних, соціально спрямованих, впевнених у собі особистостей.

На рівні статистичної значимості ($p \leq 0,05$) визначено (див. табл. 1), що майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості при вирішенні складних життєвих завдань інтенсивніше перестраховуються та прагнуть обережних дій порівняно з обстеженими з високим рівнем стресостійкості.

Зафіксовано, що майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості статистично значимо інтенсивніше ніж майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості у складних життєвих ситуаціях схильні відмовлятися від рішення проблеми, уникати її та вести себе так, ніби нічого не відбулося ($p \leq 0,05$).

Діагностовано, що майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості при вирішенні складних життєвих проблем статистично значимо ($p \leq 0,001$) менше схильні до маніпулятивних дій ніж майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості.

Виявлено, що при вирішенні проблемних ситуацій майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості статистично достовірно більш ($p \leq 0,05$) схильні проявляти агресивні дії по відношенню до суб'єктів ділової комунікації, порівняно з опитаними з високим рівнем стресостійкості. Дана модель поведінки базується на агресивному сприйнятті і потенційно агресивній інтерпретації поведінки інших людей, часто пов'язана зі стійкою особистісною особливістю світосприйняття і світорозуміння і, як правило, веде до конфліктного спілкування і руйнування відносин довіри.

Таким чином, у складних життєвих ситуаціях майбутні правоохоронці з високим рівнем стресостійкості використовують активну, просоціальну та пасивну стратегії копінг-поведінки. А майбутні правоохоронці з середнім рівнем стресостійкості більш схильні до використання просоціальних та пасивних копінг-стратегій.

Список бібліографічних посилань

1. Доценко В. В. Стрес, стресовий стан та стресостійкість в професійній діяльності правоохоронця // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки вищих навчальних закладів МВС України: матеріали наук.-практ. конференції (Харків, 19 листоп. 2010 р.)/МВС України; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. С. 108–113.

2. Нартова-Бочавер С. К. «Coping behavior» в системі понять психології особистості. Психологический журнал. 1997. Т. 18, № 5. С. 20–30.

Одержано 05.02.2017

Проанализированы копинг-стратегии будущих правоохранителей с высоким и средним уровнем стрессоустойчивости. Показано, что будущие правоохранители с высоким уровнем стрессоустойчивости овладевают сложными жизненными ситуациями с помощью асертивных действий, вступления в социальный контакт.

Ключевые слова: копинг-стратегии, правоохранители, асертивные действия, стрессоустойчивость.

УДК 159.9:34:343.712

Людмила Валентинівна ЛЕНСЬКА,

ад'юнкт кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ГРАБЕЖУ

Проаналізовано грабіжництво як суспільно-небезпечне явище. визначені соціально-психологічні детермінанти цього явища. Визначені основні чинники, злочинності.

Ключові слова: грабіж, злочини, детермінанти грабежу.

Злочини проти власності є найпоширенішими та інтенсивно зростаючими за чисельністю, серед яких грабіж заслуговує на особливу увагу. Цей злочин містить підвищену